'स्वतः प्रमाणं, परतः प्रमाणं?' कीरांगना यत्र गिरं गिरंति । द्वारस्थनीडांतरसंनिरुद्धा जानीहि तन्मंडनपंडितौकः ॥६॥ 'फलप्रदं कर्म, फलप्रदोऽजः?' कीरांगना यत्र गिरं गिरंति । द्वा° ॥७॥ 'जगद्ध्रुवं स्याज्जगदध्रुवं स्यात्?' कीरांगना यत्र गिरं गिरंति । द्वा°[1] ॥८॥ Maṇḍanae de dualitate disputatio. 9 (fol. 159[a]). Maṇḍana se a Ṣankara victum esse profitetur. Ṣankara autem ipse, ne a Sarasvatí, illius uxore, superaretur, Amarakae regis mortui corpus intrat. Quae occasione oblata traditur fabula de cadaveris a vivis intrandi facultate, eam subjunxi: मत्स्येंद्रनामा[2] हि पुरा महात्मा गोरक्षमादिश्य निजांगगुप्त्यै । नृपस्य कस्यापि तनुं परासोः प्रविश्य तत्पत्तनमाससाद ॥८०॥ भद्रासनाध्यासिनि योगिवर्ये भद्राण्यनिद्राण्यभवन्प्रजानां । ववर्ष कालेषु वलाहकोऽपि सस्यानि चाशास्यफलान्यभूवन् ॥८१॥ विज्ञाय विज्ञाः सचिवा नृपस्य काये प्रविष्टं कमपीह दिव्यं । समादिशन्राजसरोरुहाक्षीः सर्वात्मना तस्य वशीक्रियायै ॥८२॥ संगीतलास्याभिनयादिमेषु संसक्तचेता ललितेषु तासां । स एष विस्मृत्य मुनिः समाधिं सर्वात्मना प्राकृतवद्बभूव ॥८३॥ गोरक्ष एषोऽस्य गुरोः प्रवृत्तिं विज्ञाय रक्षन्बहुधास्य देहं । निशांतकांतानटनोपदेष्टा नितांतमस्याभवदंतरंगः ॥८४॥ तत्रैकदा तत्त्वनिबोधनेन निवृत्तरागं निजदेशिकं सः । योगानुपूर्वीमुपदिश्य निन्ये यथापुरं प्राक्तनमेव देहं ॥८५॥ 10. Kámaṣástram edoctus[3], Ṣankara in Maṇḍanae eremum revertitur, Sarasvatí divinam formam recuperat, Maṇḍana veram religionem amplectitur, et *Sureṣvarae* cognomine a Ṣankara inter discipulos recipitur[4]. In Mahárashṭram profectus, Ṣankara in Ṣríṣaila monte Mallikárjunam adorat. 11. Ṣankara insidias ab Ugrabhairava kápálika sibi structas miraculo effugit: तत्रैकदाच्छादितनैजदोषः पौलस्त्यवत्कल्पितसाधुवेषः । निर्मानमायं स्थितकार्यशेषः कापालिकः कश्चिदनल्पदोषः ॥१॥ असावपश्यन्मदनाद्यवश्यं वश्येंद्रियाश्चैर्मुनिभिर्विमृग्यं । आदिश्य भाष्यं सपदि प्रशस्यमासीनमाश्रित्य मुनिं रहस्यं ॥२॥ दृष्ट्वैव हृष्टः स चिराद्भीष्टं निर्धार्य संसिद्धमिव स्वमिष्टं । महद्विशिष्टं निजलाभतुष्टं विस्पष्टमचष्ट च कृत्यशिष्टं ॥३॥ गुणांस्तवाकर्ण्य मुनेऽनवद्यान्सार्वज्ञसौशील्यदयालुताद्यान् । द्रष्टुं समुत्कंठितचित्तवृत्तिर्भवंतमागां विदितप्रवृत्तिः ॥४॥ त्वमेक एवात्र निरस्तमोहः पराकृतद्वैतवचःसमूहः । आभासि दूरीकृतदेहमानः शुद्धाद्वये योजितसर्वमानः ॥५॥ परोपकृत्यै प्रगृहीतमूर्त्तिरमर्त्यलोकेष्वपि गीतकीर्तिः । कटाक्षलेशार्दितसज्जनार्तिः सदुक्तिसंपादितविश्वमूर्त्तिः ॥६॥ गुणाकरत्वाद्भुवनैकमान्यः समस्तविद्यादभिमानशून्यः । विजित्वरत्वाद्बलहस्तितान्यः स्वात्मप्रदत्वाच्च महावदान्यः ॥७॥ अशेषकल्याणगुणालयेषु परावरज्ञेषु भवादृशेषु । कार्यार्थिनः क्वाप्यनवाप्य कामं न यांति दुष्प्रापमपि प्रकामं ॥८॥ तस्मान्महत्कार्यमहं प्रपद्य निर्वर्तितं सर्वविदा त्वयाद्य । कापालिनं प्रीणयितुं यतिष्ये कृतार्थमात्मानमतः करिष्ये ॥९॥ अनेन देहेन सहैव गंतुं कैलाशमीशेन समं च रंतुं । अतोऽयं तीव्रतपोभिरुग्रं सुदुष्करैरब्दशतं समग्रं ॥१०॥ तुष्टोऽब्रवीन्मां गिरिशोऽमुमर्थमभीप्सितं प्राप्स्यसि मत्प्रियार्थं । जुहोषि चेत्सर्वविदः शिरो वा हुताशने भूमिपतेः शिरो वा ॥११॥ एतावदुक्त्वांतरधान्महेशस्तदादि तत्संग्रहणे धृताशः । चराम्यथापि क्षितिपो न लब्धो न सर्वविज्ञत्र मयोपलब्धः ॥१२॥ दिष्ट्याद्य लोकस्य हिते चरंतं सर्वज्ञमद्राक्षमहं भवंतं । इतः परं सेत्स्यति मेऽनुबंधः संदर्शनांतो हि जनस्य बंधः ॥१३॥ मूर्धाभिषिक्तस्य शिरःकपालं मुनीशितुर्वा मम सिद्धिहेतुः । आद्यं पुनर्मे मनसाप्यलभ्यं ततः परं तत्रभवान्प्रमाणं ॥१४॥ शिरःप्रदानेऽद्भुतकीर्तिलाभस्तवापि लोके मम सिद्धिलाभः । आलोच्य देहस्य च नश्वरत्वं यद्रोचते सत्तम तत्कुरु त्वं ॥१५॥ तद्याचितुं न क्षमते मनो मे को वेष्टदायी स्वशरीरमुज्झन् । भवान्विरक्तो न शरीरमानी परोपकाराय धृतात्मदेहः ॥१६॥ जनाः परक्लेशकथानभिज्ञा नक्तंदिवं स्वार्थकृतात्मचित्ताः । रिपुं निहंतुं कुलिशाय वज्री दाधीचमादत्किल वांछितास्मि ॥१७॥ दधीचिमुख्याः क्षणिकं शरीरं त्यक्त्वा, परार्थे स्म यशःशरीरं । प्राप्य स्थिरं सर्वगतं, जगंति गुणैरनर्घ्यैः खलु रंजयंति ॥१८॥ वपुर्धरंते परतुष्टिहेतोः केचित्प्रशांता दयया परीताः । अस्मादृशाः केचन संति लोके स्वार्थैकनिष्ठा दयया विहीनाः ॥१९॥ परोपकारं न विनास्ति किंचित्प्रयोजनं ते विधुतैषणस्य । अस्मादृशाः कामवशास्तु युक्तायुक्ते विजानंति न हंत योगिन् ॥२०॥ *Jímútaváho* निजजीवदायी दधीचिरप्यस्मि मुदा ददानः । आचंद्रतारार्कमपायशून्यं प्राप्तौ यशः, कर्णपथं गतौ हि ॥२१॥ यद्यप्यदेयं ननु देहवद्भिर्मयार्थितं गर्हितमेव सद्भिः । तथापि सर्वत्र विरागवद्भिः किमस्त्यदेयं परमार्थविद्भिः ॥२२॥ अखंडमूर्धन्यकपालमाहुः संसिद्धिदं साधकपुंगवेभ्यः । विना भवंतं बहवो न संति तद्वत्पुमांसो भगवन्पृथिव्यां ॥२३॥ प्रयच्छ शीर्षं भगवन्नमः स्तादितीरयित्वा पतितं पुरस्तात् । तमब्रवीद्वीक्ष्य सुधीरधस्तात्कृपालुरावृत्तमनाः[5] समस्तात् ॥२४॥ नैवाभ्यसूयामि वचस्त्वदीयं प्रीत्या प्रयच्छामि शिरोऽस्मदीयं । को वार्धिसात्प्राज्ञतमो नृकायं जानन्न कुर्यादिह बद्धपायं ॥२५॥ पतत्यवश्यं हि विकृष्यमाणं कालेन यत्नादपि रक्ष्यमाणं । वर्ष्मामुना सिध्यति चेत्परार्थः स एव मर्त्यस्य परः पुमर्थः ॥२६॥ वर्ते विविक्तेऽधिसमाधिसिद्धिविस्मितः समायाहि करोमि ते मतं । नाहं प्रकाशं वितरीतुमुत्सहे शिरःकपालं विजनं समाश्रय ॥२७॥ शिष्या विदंति यदि चिंतितकार्यमेतद्योगिन्मदेकशरणा विहतिं विदध्युः । को वा सहेत वपुरेतदपोहितुं स्वं, को वा क्षमेत निजनाथशरीरमोक्षं ॥२८॥ तौ संविदं वितनुतामिति संप्रहृष्टौ योगी जगाम मुदितो निलयं मनस्वी । श्रीशंकरोऽपि निजधामनि जोषमास्ते प्रोचे न किंचिदपि भावमसौ मनोगं ॥२९॥ शूली त्रिपुंड्री पुरतो व्यलोकि कंकालमालाकृतगात्रभूषः । संरक्तनेत्रो मदघूर्णिताक्षो योगी ययौ *Deṣika*-vásabhúmim ॥३०॥ शिष्येषु शिष्टेषु विदूरगेषु, स्नानादिकार्याय विविक्तभाजि । Ṣrí-*deṣikendre* तु सनंदनाख्ये, भीत्या स्वदेहं व्यवधाय गूढे ॥३१॥ तं भैरवाकारमुदीक्ष्य *deṣikas*

[1] Haec disticha Anantánandagirikṛitis imitatione facta sunt.

[2] De Matsyendra et Goraksha v. supra pp. 233, 236.

[3] Ṣankara ipse ejusmodi librum composuisse traditur: वात्स्यायनप्रोदितसूत्रजातं तदीयभाष्यं च निरीक्ष्य सम्यक् । स्वयं व्यधत्ताभिनवार्थगर्भं निबंधमेकं नृपवेषधारी ॥१८॥

[4] Sureṣvara = Brahman = Sarasvatís conjux.

[5] Kṛipálu B. कृतकृत् reliqui.